

Анастасія ЗАХАРОВА

спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»,
освітній ступінь «магістр»

Науковий керівник: **Гаврилук В.М.**

канд. екон. наук, асистент кафедри математичних дисциплін,
інформатики і моделювання,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СТРАХОВИКА

Страхова компанія відрізняється від промислових, комерційних та інших підприємств та фінансових установ, тим, що вона є фінансовою установою специфічного типу, яка концентрує на собі майнові інтереси сукупності страхувальників – фізичних і юридичних осіб. У зв'язку з цим найважливішою метою організації страхової діяльності є досягнення його стійкого фінансового стану.

Питання визначення фінансового стану страховика є актуальним як для самої страхової компанії, так й для її клієнтів-страхувальників. Існує велика кількість загальних та спеціальних показників для визначення фінансового стану страхової компанії, тому невирішеною залишається проблема створення єдиної системи показників. Над ним працювали такі вчені, як В.Д. Базилевич, О.О. Гаманкова, О.В. Шевчук, О.А. Землячова, Л.М. Горбач, Г.М. Малинич, О.Д. Третяк, Л.В. Шірінян та ін.

Існує достатньо методик оцінки фінансового стану страхової організації, заснованих на розрахунку значної кількості

показників. Втім, вітчизняні фахівці, орієнтуючись на рекомендації міжнародної організації праці, пропонують оцінювати фінансовий стан страхової організації за такими показниками: прибутковість діяльності; оцінка ефективності управління; оцінка ділової активності; ліквідність і ринкова стійкість [1, с. 56].

Показники ліквідності, ділової активності, рентабельності капіталу для страхової компанії розраховуються схожими методами, як і для інших суб'єктів господарювання.

Крім того, є показники фінансового стану, які розраховуються за спеціальною методикою. Одним із найважливіших показників діяльності страхової компанії є платоспроможність.

Платоспроможність страховика – це його здатність, за визначенням В.С. Приходька, своєчасно і в повному обсязі виконати свої фінансові зобов'язання за рахунок достатньої суми ліквідних активів [2, с. 101].

Порядок її розрахунку визначено статтею 30 Закону України «Про страхування» № 86/96-ВР від 07.03.1996 року (в редакції від 01.01.2017, зі змінами та доповненнями), згідно до якої встановлено, що страховики відповідно до обсягів страхової діяльності зобов'язані підтримувати належний рівень фактичного запасу платоспроможності (нетто-активів) [3].

Фактичний запас платоспроможності (нетто-активи) страховика визначається вирахуванням із вартості майна (загальної суми активів) страховика суми нематеріальних активів і загальної суми зобов'язань, у тому числі страхових. Страхові зобов'язання приймаються рівними обсягам страхових резервів, які страховик зобов'язаний формувати у порядку, передбаченому цим Законом.

На будь-яку дату фактичний запас платоспроможності страховика повинен перевищувати розрахунковий нормативний запас платоспроможності. Нормативний запас платоспроможності страховика, який здійснює види страхування інші, ніж страхування життя, на будь-яку дату дорівнює більшій з визначених величин, а саме [3]:

– перша – підраховується шляхом множення суми страхових премій за попередні 12 місяців на 0,18 (останній місяць буде складатися із кількості днів на дату розрахунку). При цьому сума страхових премій зменшується на 50% страхових премій, належних перестраховикам;

– друга – підраховується шляхом множення суми страхових виплат за попередні 12 місяців на 0,26 (останній місяць буде складатися із кількості днів на дату розрахунку). При цьому сума страхових виплат зменшується на 50% виплат, що компенсуються перестраховиками згідно з укладеними договорами перестрашування.

Нормативний запас платоспроможності страховика, який здійснює страхування життя, на будь-яку дату дорівнює величині, яка визначається шляхом множення загальної величини резерву довгострокових зобов'язань (математичного резерву) на 0,05 [3].

Також при аналізі діяльності страховика використовують законодавчо регламентовані тести раннього попередження – це система порівняння фактичних фінансових показників діяльності страховиків з визначеними Держфінпослуг показниками, їх узагальнення та оцінка ризиків діяльності страховиків [4].

Методика розрахунку показників, за якими вони проводяться та нормативні їх показники визначені Розпорядженням

Держфінпослуг України від 27 березня 2005 року №3755 «Про затвердження Рекомендацій щодо аналізу діяльності страховиків».

За сучасних умов перевірка фінансового стану українських страховиків за допомогою тестів раннього попередження не є обов'язковою, а має лише рекомендаційний характер.

В якості комплексної оцінки фінансового стану страхової компанії може використовуватися рейтинг, що проводиться незалежними експертами. Присвоєння рейтингу страхових компаній – доволі поширений у закордонній практиці процес незалежного оцінювання, який здійснюється за визначеними правилами і методиками.

Офіційний рейтинг національних страховиків за даними їх звітності, а саме TOP 10, TOP 50 страховиків України за основними показниками діяльності та різними видами страхування, у тому числі за регіонами, публікує журнал Insurance Top. Рейтинг базується на таких основних показниках: валюта балансу; власний капітал; обсяг страхових внесків; частка перестраховування в страхових преміях; страхові виплати; рівень виплат та його темпи зростання; обсяг страхових резервів та їх покриття активами та інвестиційними фондами; частка компанії в загальному обсязі усіх страхових премій на страховому ринку. Проте слід зазначити, що данні Insurance Top є не оцінкою, оскільки стосуються лише ранжування компаній за обсягами абсолютних показників.

У зв'язку з цим, досить важливим є проведення аналізу фінансового стану страхової компанії за методикою, яка: включає систему показників, що дозволяють оцінити фінансовий стан страхової організації стосовно її зобов'язань перед суб'єктами; використовує незначну кількість показників; забезпечує

доступність вихідної фінансової інформації; забезпечує можливість створення інформаційної бази для наступного; фінансового моніторингу.

Таким чином, через специфіку діяльності, оцінка фінансового стану страховика має суттєві відмінності від інших підприємств і установ, що реалізується в сукупності відповідних показників. При цьому, використання закордонного досвіду доречно проводити обережно із здійсненням професійної адаптації всіх показників до офіційної термінології.

Перелік використаних джерел

1. Землячова О.А. Оцінка фінансового стану страховика та шляхи його поліпшення. *Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції*. 2014. №2. С. 54-66.
2. Приходько В.С. Бухгалтерський облік страхової діяльності: навчальний посібник. Київ: Лібра, 2002. 216 с.
3. Про страхування: Закон України (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>.
4. Про затвердження Рекомендацій щодо аналізу діяльності страховиків: Розпорядження Держфінпослуг України від 27.03.2005 року №3755 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v3755486-05/ed20050317/find?text=%D2%E5%F1%F2%E8+%F0%E0%ED%ED%FC%EE%E3%EE+%EF%EE%EF%E5%F0%E5%E4%E6%E5%ED%ED%FF>.